

Oslo, 13. juni 2023

Klage på Aftenposten (A-magasinet/aftenposten.no og Aftenposten)

Innledning

Norsk Kiropraktorforening (heretter NKF) påklager to reportasjer i Aftenposten som vi mener bryter med flere punkter i Vær Varsom-plakaten og dermed strider mot god presseskikk.

Reportasje 1, publisert i A-magasinet 19. mai 2023 og på aftenposten.no 18. mai

Reportasje har denne tittelen: *“Det tok bare noen få sekunder. Kiropraktoren vred om nakken hennes. De neste ni månedene kjempet Caitlin Jensen (28) seg tilbake til livet”*

Reportasjen gjelder en hendelse i USA, men fordi Aftenposten henvender seg til sine norske lesere, fremstår reportasjen som et uimotsagt angrep på kiropraktorstanden også i Norge. Reportasjen bygger utelukkende på en kilde, nemlig Darlene Jensen, moren til den omtalte kvinnen, Caitlin Jensen. Det finnes ingen motstemmer i reportasjen. Reportasjen etterlater seg et ubestridt inntrykk av at det er farlig å la seg behandle av en kiropraktor. Påstandene i tittelen er heller ikke dokumentert i artikkelen.

Manglende kildebredde

I Vær Varsom-plakaten punkt 3.2 første og andre setning heter det: *«Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. (...)»*

Punkt 3.2 første setning setter krav til å utøve kildekritikk for både kunne dokumentere kildens ekthet, kompetanse og relevans, og som et ledd i kontrollen av om opplysningene er korrekte. Andre setning understreker at det er *«god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder.»* Kildebredde er viktig for at publikum skal bli presentert for ulike sider ved et forhold eller en hendelse. Det presseetiske kravet faller her sammen med det vi oppfatter som god journalistikk, nemlig å belyse et forhold eller en hendelse ved hjelp av flere åpne kilder som uavhengige av hverandre representerer ulike ståsteder.

Den påklagede reportasjen omtaler derimot en pasientskade-case i USA utelukkende gjennom historien til det amerikanske offerets mor. Derfor mener vi den bryter med god presseskikk.

Manglende samtidig imøtegåelse

Det er umulig å se reportasjen utelukkende som et angrep bare på den omtalte kiropraktoren og USAs helsevesen. Fordi det er kiropraktorens behandlingsmåte som angripes, er reportasjen like mye et angrep på kiropraktorstanden i Norge. Overfor Aftenpostens lesere fremstår derfor reportasjen som et ensidig og uimotsagt angrep på kiropraktorstanden også her i Norge. Norske kiropraktorer har derfor et krav på en samtidig imøtegåelse, hvilket Aftenposten har unnlatt å innhente. Dette oppfatter vi som et klart brudd på Vær Varsom-plakaten punkt 4.14 første setning der det heter: *«De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av faktiske opplysninger. (...)»*.

Vi oppfatter at kravet til kontradiksjon – og særlig samtidig imøtegåelse – er et av mest sentrale etiske og metodiske kravene i journalistikken. Ifølge det PFU tidligere har uttalt, utløses kravet til samtidig

imøtegåelse når noen utsettes for sterke beskyldninger av faktisk karakter (faktapåstander) eller etterprøvbare beskyldninger. Den angrepne part skal bli presentert for alle beskyldninger og skal få en rimelig tid til å svare. At imøtegåelsen skal være samtidig, i samme artikkel, i samme utgave og på samme plattform skal sikre seg at publikum får lese alle svarene på påstandene og beskyldningene samtidig som angrepet fremsettes. Å la påstander og beskyldninger stå uimotsagt til en senere publisering, er etter vår forståelse i strid med god presseskikk.

Aftenposten kontaktet NKF om denne saken pr. telefon i vinterferien 24. februar 2023. Journalisten stilte flere kritiske spørsmål til kiropraktorers praksis med å gi nakkemanasulasjon til pasienter. I etterkant sendte journalisten fem skriftlige spørsmål til NKFs generalsekretær. 4. mars 2023 besvarte NKF de fem spørsmålene i et fire-siders skriftlig svar. Svaret inkluderte referanser til åtte forskningspublikasjoner om temaet. Journalisten bekreftet mottak av svaret og opplyste at saken antakelig ville bli publisert en gang i slutten av april 2023. Etter dette hørte NKF ingen ting fra Aftenposten. Kvelden 18. mai kunne vi lese den påklagede reportasjen på aftenposten.no, og deretter i papirutgaven av A-magasinet 19. mai. Der var ikke NKFs innspill var tatt med.

Påstandene i tittelen dokumenteres ikke i reportasjen

Vær Varsom-plakaten punkt 4.4 første setning har denne ordlyden: *«Sørg for at overskrifter, henvisninger, ingresser og inn- og utannonseringer ikke går lenger enn det er dekning for i stoffet. (...)»*

Vi forstår dette punktet slik: En forutsetning for at pressen kan forenkle, trekke sammen og spisse titler og ingresser er at ordlyden er tilstrekkelig underbygget og presisert i reportasjen. Publikum skal altså kunne gå fra tittelen til brødteksten (reportasjen) for å finne en utdyping av og forklaring på innholdet i tittelen og ingressen.

I den påklagede artikkelen blir de kraftige påstandene og beskyldningene i tittelen og ingressen aldri dokumentert i brødteksten. Tittel og ingress har ikke bare «gått lenger enn det er dekning for i stoffet», men de sterke angrepene på kiropraktorprofesjonen blir ikke dokumentert i reportasjen. Påstandene og beskyldningene er fastslått i tittelen, men verken dokumenteres eller imøtegås i reportasjen.

Selv om saken handler om amerikanske forhold, henvender Aftenposten seg til norske lesere med sterke påstander og beskyldninger som er å anse som direkte skadelig for kiropraktorprofesjonens renommé i Norge. Bruken av slike titler, som heller ikke dokumenteres i reportasjen, er med på å spre ubegrunnet helseangst hos profesjonens pasienter.

Oppsummering

Alle publikasjoner må stille seg spørsmålet om hvilket inntrykk en reportasje etterlater seg hos den vanlige leser. Det etterlatte inntrykket etter Aftenpostens reportasje er at det er farlig å gå til kiropraktor, og at det er farlig å få utført manipulasjonsbehandling av nakken, hvilket ikke medfører riktighet (ref. forskning).

Vi synes det er overraskende at nettopp Aftenposten ikke oppfyller de sentrale presseetiske normene vi har omtalt ovenfor. Særlig at Aftenposten publiserer en reportasje med så sterke påstander og beskyldninger mot et bestemt fagmiljø uten å la fagmiljøet få komme til orde med en samtidig imøtegåelse. Vi stiller spørsmål om hvordan Aftenposten kan publisere en reportasje som bryter med både kravene til god presseetikk og kravet til god journalistikk. Særlig fordi journalisten satt på et utfyllende (skriftlig) svar på de spørsmål journalisten hadde oversendt NKF.

Svaret kan ligge i forholdet som har oppstått mellom journalisten og offeret (Caitlin Jensen og hennes mor (Darlene Jensen)). I A-magasinet leder 19. mai opplyses det om en jevnlig kontakt mellom journalisten og mor og datter. I lederen heter det blant annet: *«Derfor var det hjerteskjærende å høre om Caitlins ulykke og at møtet med amerikansk forsikrings og helsevesen ble en kamp.»* Det er forståelig at journalisten hadde et sterkt engasjement for Caitlin og Darlene Jensen, og derfor et sterkt ønske om å fortelle hvilke lidelser mor og datter hadde gjennomgått. Men det kan ikke legitimere at avisen utsetter en hel

yrkesstand for sterke påstander og beskyldninger av faktisk karakter uten å gi denne yrkesstanden retten til samtidig imøtegåelse. Det er nettopp når journalistens engasjement skygger for de etiske normene at redaktørene har en jobb å gjøre.

Reportasje 2, publisert i Aftenposten 22. mai 2023:

Denne delen av klagen gjelder en oppfølgende artikkel i Aftenposten 22. mai 2023. Oppslaget på første side har denne tittelen: «*Martine Guttormsen fikk slag etter nakkebehandling: Fagfolk uenige om risikoen ved nakkemanipulasjon.*» I ingressen på første side heter det: *Leger er skeptiske til nakkemanipulasjon. Kiropraktorer avviser risikoen. – Man kan ikke konkludere vitenskapelig ut fra enkelttilfeller, sier forsker på nakkesmerter.*»

Tittelen på reportasjen på side 6 og 7 har denne ordlyden: «*Ufør etter nakkebehandling, men fagfolk strides om den er farlig.*» Ingressen har denne ordlyden: «*Leger ved slagavdelingen i Oslo universitetssykehus er skeptiske til nakkemanipulasjon. Kiropraktor mener bekymringen er grunnløs.*»

Behandlet av en helt annen profesjon

Aftenposten-artikkelen fra 22. mai omtaler en norsk kvinne som er blitt ufør etter behandling i Alta hos en fysioterapeut med videreutdanning i manuell terapi. En nevrolog ved Oslo universitetssykehus som er intervjuet, advarer mot å la en kiropraktor eller annen behandler, vri hardt på nakken. Aftenposten forteller at «*Blodårene i nakken ble revet opp*». Avisen gjengir også deler av innholdet i artikkelen i A-magasinet 18./19. mai 2023.

I reportasjen har Aftenposten latt forsker og kiropraktor Aleksander Chaibi og NKF's generalsekretær komme til orde slik at reportasjen fremstår langt mer balansert enn reportasjen i A-magasinet 19. mai 2023. Like fullt mener Norsk Kiropraktorforening at sitatene er til skade for profesjonens renommé. Det skapes unektelig et inntrykk av at det livsfarlig å gå til kiropraktor. Dette til tross for at det løftes frem en pasient som har blitt skadet etter behandling hos en helt annen profesjon, hos en fysioterapeut med videreutdanning i manuell terapi. Sammenlignbart vil dette være som om tannlegene skulle bli angrepet for noe en ortoped har gjort.

Feilsitat til tross for sitatsjekk

Verken opplysningen om at «*Kiropraktorer avviser risiko*» og «*Skepsisen avvises fra kiropraktorhold*», er en korrekt gjengivelse av det Norsk Kiropraktorforening har uttalt. Dette ble uttrykkelig presisert i forbindelse med sitatsjekk (se vedlagte dokumentasjon). Samme feilsitat gjengis i underoverskrift inne i saken på side 6-7.

NKF presiserte at både eksisterende forskning og NKF vurderer at det er en svært lav risiko for alvorlige bivirkninger knyttet til nakkemanipulasjon, men aldri at det er helt risikofritt. Det er en vesensforskjell fra å kategorisk avvise at det er potensiell risiko. Også på dette punktet mener vi Aftenposten opptre i strid med god presseskikk.

Denne feilsiteringen medførte for øvrig en kommentar fra professor emeritus dr.med. Finn Wisløff i Aftenposten 26.05.23, og som forsker/kiiropraktor Aleksander Chaibi ble nødt til å besvare med et motinnlegg i Aftenposten 05.06.23.

Vennlig hilsen

Hans Otto Engvold

Generalsekretær | Secretary General

Norsk Kiropraktorforening | Norwegian Chiropractors' Association

T + 47 23 10 64 92 **M** +47 971 400 82 **W** kiopraktikk.no

Kiropraktorer er eksperter på å behandle smerter i rygg, nakke, ledd og muskler.

Vi er offentlig autorisert helsepersonell med rett til å henvise og sykemelde pasienter.

